

L.V.Zubchenko

DEVELOPMENT OF THE PROFESSIONAL COMPETENCE OF TEACHERS OF PHYSICAL EDUCATION THROUGH A SYSTEM OF CREATIVE SKILLS

The article is based on analysis of scientific papers and provides brief description of teacher's creative skills as a professional competence of future teachers of physical education. Competence is defined as the integral characteristic of the individual, which involves a certain level of awareness, awareness, knowledge, experience, a certain level of preparedness (simple and complex skills, skills), as well as a combination of the relevant personal qualities and abilities necessary for successful activities within the profession. Competence is based on knowledge and skills, but they are not exhausted, necessarily covering the personal attitude of the person to them, as well as its experience, which makes it possible to combine this knowledge with the pre-acquired. Creative skills are implemented human creative abilities resulted to a new product of professional activity. The fact of implementation of creative abilities indicates transfer of the individual from the level of potential creativity to actual thereof. For successful pedagogical activity, teachers of physical education require professional competencies. He must have professional experience gained during the professional and practical work. The professional activity of the teacher of physical education can be carried out on two levels: reproductive-creative and actually creative. The reproductive and creative activity of the teacher is aimed at assimilating and consolidating the existing work experience acquired at the moment by other teachers of physical culture. For this, the teacher needs to make creative efforts - to understand the idea of experience, to analyze and generalize its elements, to adapt another experience to the conditions of the school where it works. The actual creative level is achieved in the process of finding original (that is, those not included in the experience of other) means and methods for solving the problems of physical education, the creation of a new system of training and extracurricular work on physical culture. And only when he has passed through these two stages, he can acquire experience in creative activity and creative skills, is able to detect educational problems, interpret and solve thereof. Educational creativity of teachers of physical education is seen as transforming activity aimed at finding and applying new and more effective tools and methods for strengthening of comprehensive health and physical development of children in order to prepare them for life, work, protection of the homeland. A creative approach to their work is a prerequisite for successful work of future teacher of physical education.

Key words: creative ability, teacher of physical education, professional competence, professional activity.

Подано до редакції 15.11.2017.

УДК 373.2/.5.091.2.014.6-051:378.046-021.68](477)(045)

© 2017

Кравчинська Т.С.

ПОКАЗНИКИ ТА РІВНІ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ МЕТОДИСТІВ РАЙОННИХ (МІСЬКИХ) МЕТОДИЧНИХ КАБІНЕТІВ (ЦЕНТРІВ) У ВИМІРІ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

У статті проаналізовано науково-теоретичні здобутки щодо показників та рівнів професійного розвитку методистів районних (міських) методичних кабінетів (центрів). У ході проведеного дослідження було обґрунтовано показники та рівні професійного розвитку методистів районних (міських) методичних кабінетів (центрів) у процесі професіогенезу відповідно до критеріїв їхнього професійного розвитку – когнітивного, праксеологічного, мотиваційного, які на наш погляд найповніше розкривають сутність професійного розвитку в умовах неперервної післядипломної освіти у вимірі сучасного суспільства.

Ключові слова: професійний розвиток, показники та рівні професійного розвитку, методисти районних (міських) методичних кабінетів (центрів), післядипломна освіта.

Постановка проблеми у загальному вигляді... Входження України до Європейського освітнього простору та процеси децентралізації змінюють парадигму сучасної системи освіти, визначають нові пріоритети та технології впровадження нового змісту освіти. Гарантами ефективного впровадження реформ в освіті є педагогічні працівники. Відповідно, важливим чинником ефективного впровадження реформ Нової української школи є високий рівень професійної компетентності педагогічних працівників, тому значним науково-теоретичним та практичним питанням є визначення показників професійного розвитку методистів районних (міських) методичних кабінетів (центрів) у системі післядипломної педагогічної освіти.

Актуальність визначеної проблеми професійного розвитку методистів районних (міських) методичних кабінетів (центрів) обумовлюється соціально-економічними та освітніми реформами, які вимагають від фахівців постійного поповнення та поновлення знань, швидкого реагування для якнайшвидшого впровадження цих реформ. У зв'язку з цим виникає необхідність у підготовці висококваліфікованих педагогічних працівників, у процесі підвищення кваліфікації, здатних максимально мобілізувати свої професійні можливості та впроваджувати сьгоднішні зміни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми...

Проблема професійного розвитку педагогів є предметом багатьох розвідок філософів, педагогів, психологів. У працях науковців Н. І. Клокар, В. І. Маслова, В. В. Олійника, В. І. Пуцова, В. В. Сидоренко, М. І. Скрипник, Т. М. Сорочан, та ін. висвітлені проблеми післядипломної педагогічної освіти взагалі й теорії та практики навчання фахівців у системі підвищення кваліфікації зокрема [6; 7; 8; 9].

Проблему професіогенезу досліджували у своїх працях науковці В. Бодров, Л. Мітіна, Є. Рогов, Т. Траверсе, О. Цільмак [10] та ін. Питання проблеми розвитку професійного шляху фахівців є предметом дослідження вчених В. Сластьоніна, Н. Кузьміної, В. Шадрікова, Е. Зеєра, Т. Кудрявцевої та інших, де професіоналізацію розглядають, як один із векторів розвитку особистості, саме як процес становлення фахівця, як ступінь розвиненості його професійних якостей.

Формулювання цілей статті... Метою статті є вивчення та аналіз показників та рівнів професійного розвитку методистів районних (міських) методичних кабінетів (центрів).

Виклад основного матеріалу дослідження... На першому етапі нашого дослідження було вивчено поняття «професіогенез», «професійний розвиток» та здійснено аналіз етапів професіогенезу методистів районних (міських) методичних кабінетів (центрів) з урахуванням сформованості професійних установок на кожному з них [2]. Оскільки на професійний розвиток методистів районних (міських) методичних кабінетів (центрів) впливає безліч об'єктивних факторів (історичних, економічних, політичних тощо), відповідно, необхідно постійне оновлення науково-теоретичного надбання для формування обґрунтованих пропозицій щодо покращення впливу на професійний розвиток і становлення педагогів у системі неперервної післядипломної освіти.

Отже, професіогенез – це поступовий, планомірний, багатомірний, безперервний процес досягнення високого рівня професіоналізму, який забезпечує професійну ідентичність, що сприяє цілісності особистості та задоволенню потреб суспільного розвитку у тріаді «особистість-діяльність-соціум» [2; 7; 10]. Професійний розвиток – це процес неперервного руху до найвищого професійно-особистісного рівня, який передбачає цілісне та результативне перетворення досвіду шляхом подолання суперечностей у професійно-діяльній та індивідуально-особистісній сферах, удосконалення педагогічної майстерності протягом усього життя, а вершиною цього, є досягнення найвищого рівня професіогенезу – педагогічної майстерності, акме професіоналізму [2; 7].

Проаналізовано етапи професіогенезу методистів районних (міських) методичних кабінетів (центрів) та визначено, що для вивчення етапів професіогенезу методистів районних (міських) методичних кабінетів (центрів) в умовах неперервної післядипломної освіти будемо спиратися на зазначені етапи професіогенезу за В. Сидоренко [2; 8]:

1) етап професійної адаптації: актуалізація професійного простору, включення у сферу професійних відношень, опанування нових соціально значущих ролей і функцій, утвердження в педагогічному колективі, формування професійно-особистісної мотивації;

2) етап набуття емпіричного досвіду: акумулюючи досвід, виділяє себе із соціального та професійного середовища, рефлексивно осмислює власну професійну діяльність та вибудовує проєкт власної педагогічної дії, відбувається актуалізація власних педагогічних здібностей, якостей і можливостей, поведінкових моделей, ціннісних установок, формування професійно значущих компетентностей і компетенцій;

3) етап формування та вдосконалення педагогічної майстерності: удосконалення педагогічної майстерності за індивідуальною траєкторією професійного самотворення і самореалізації;

4) етап творчого самовираження та самореалізації: активно-творча реалізація завдань проєкту власного професійного розвитку, продукує на високому рівні професійні знання, уміння, навички, поширює власний перспективний досвід, розробляє ефективний науково-методичний супровід навчально-виховного процесу, систематизує методичні прийоми, форми й методи роботи;

5) етап акме професіоналізму: творча професійна діяльність, інноваційно-експериментальний, проєктний підхід до виконання завдань професійного розвитку, становлення і самовдосконалення, виступає представником постійних соціокультурних змін, перспективний педагогічний досвід, авторські педагогічні технології виносить на обласний, міський рівень.

На другому етапі дослідження було визначено критерії професійного розвитку методистів районних (міських) методичних кабінетів (центрів): когнітивний, праксеологічний та мотиваційний [3].

Отже, критеріями професійного розвитку методистів районних методичних кабінетів є, у першу чергу, сформованість відповідних видів компетентностей, мотивація самовдосконалення, результативність виконання фахових завдань, а саме: когнітивний (характеризується науковими, методичними, психолого-педагогічними, мовленнєвими, інформаційними та інноваційними знаннями, необхідними для професійного розвитку методистів районних методичних кабінетів); праксеологічний (що характеризується професійно необхідними вміннями та особистісними якостями методистів районних методичних кабінетів); мотиваційний (розкриває внутрішні та зовнішньо позитивні мотиви участі методистів районних методичних кабінетів у професійній діяльності з постійного підвищення свого професійного рівня) [3].

Наступним етапом нашого дослідження є вивчення показників та рівнів професійного розвитку методистів районних (міських) методичних кабінетів (центрів).

Показники – це конкретизація виділених критеріїв професійного розвитку методистів районних (міських) методичних кабінетів (центрів) за певними ознаками, що відбивають сучасні навички здійснення професійно-

педагогічної діяльності та її результативність [8]. Відповідно, критерії й показники визначено й схарактеризовано так, що вони висвітлюють структурно-функціональні та змістові компоненти процесу професійного розвитку методистів районних (міських) методичних кабінетів (центрів) в системі післядипломної освіти. У свою чергу, зміст критеріїв та показників професійного розвитку методистів районних (міських) методичних кабінетів (центрів) показує динаміку особистості педагога як суб'єкта діяльності, ступінь оволодіння професійним змістом, засобами, методами вирішення професійних завдань.

Узагальнення психолого-педагогічного досвіду дозволило визначити наступні критерії професійного розвитку методистів районних (міських) методичних кабінетів (центрів): когнітивний, праксеологічний, мотиваційний [3]. Відповідно, зазначені критерії характеризуються наступними показниками:

– когнітивний критерій визначається за показниками: професійно-педагогічна компетентність, що передбачає комплексне поєднання ґрунтовних, систематичних знань, умінь, навичок, професійно-педагогічних ціннісних орієнтацій; продуктивність професійно-педагогічної діяльності; інноваційність, що уможлиблює визначення рівня технологічної культури, якості упровадження в систему роботи інноваційних підходів, технологій, методів, прийомів та ін.;

– праксеологічний критерій визначається за показниками: сформованість професійного вміння, емоційна стійкість, самоконтроль, самостійність, товарицькість, усвідомленість, чутливість тощо;

– мотиваційний критерій визначається за показниками: мотиви, інтереси, ціннісні орієнтації, співвідношення внутрішньої та зовнішньої мотивації, потреби у саморозвитку, самооцінці досягнень, задоволеності своїми досягненнями [6].

Здійснений аналіз відповідної наукової літератури засвідчує, що науковці виділяють різну кількість рівнів професійного розвитку, які характеризуються ступенями прояву показників кожного критерію. Так, більшість визначає високий, достатній, середній та низький рівні, залежно від прояву показників зазначених критеріїв у методичних працівників, можемо стверджувати про сформованість певного рівня професійного розвитку.

На підставі класифікацій, запропонованих В. Безпалько, Н. Клокар, М. Сідун, Т. Сорочан та ін. [5], визначимо чотири рівні професійного розвитку методичних працівників районних (міських) методичних кабінетів (центрів): 1) репродуктивний; 2) коригувальний; 3) конструкторський; 4) творчий. Окреслимо детальніше сутність кожного рівня.

Творчий (високий) рівень професійного розвитку методистів районних (міських) методичних кабінетів (центрів) за результатами вивчення та аналізу науково-методичної літератури визначається: високим ступенем усвідомлення важливості професійної педагогічної діяльності; високорозвиненими, ґрунтовними, систематичними знаннями, вміннями, навичками, розвинену інноваційну здатність упроваджувати в систему роботи інноваційні підходи, технології, методи та прийоми; спроможність оцінювати й контролювати власну професійну діяльність для її подальшого розвитку, що є показниками визначених когнітивного та праксеологічного критеріїв професійного розвитку методистів районних (міських) методичних кабінетів (центрів).

Конструкторський (достатній) рівень професійного розвитку методистів районних (міських) методичних кабінетів (центрів) розкриває мотиви й цілі професійної підготовки, що дозволяє визначити вагомість для професійної діяльності; володінням ґрунтовними та систематизованими знаннями й вмінням їх застосовувати у професійній діяльності; вміннями здійснювати контроль та оцінювання власної професійної діяльності, яка не завжди підлягає коригуванню; частковою готовністю здійснювати творчу та інноваційну діяльність; передбачає сформованість власного професійного досвіду, вмінь презентувати професійну майстерність, гнучкість у використанні педагогічних засобів, прогнозування результатів, оволодіння інноваційними освітніми технологіями.

Для коригувального (середнього) рівня професійного розвитку методистів районних (міських) методичних кабінетів (центрів) властивим є: осмислення мотивів і цілей професійного розвитку не дозволяє визначити їх важливість для професійної діяльності; середнє володіння професійними знаннями, вміннями та навичками; середній рівень комунікативних умінь; недостатня впевненість у власних професійних можливостях; часткова відсутність потреб у подальшому вдосконаленні професійної діяльності.

Для репродуктивного (низького) рівня професійного розвитку методистів районних (міських) методичних кабінетів (центрів) характерним є недостатність інтересу до професійної діяльності; переважанням прагматичних (зовнішніх) мотивів професійної діяльності; низькі оцінювання власної професійної діяльності; відсутність потреб у подальшому професійному вдосконаленні.

Висновки... Таким чином, визначення критеріїв і відповідних їм показників надало можливість окреслити поняття певного рівня сформованості професійного розвитку методистів районних (міських) методичних кабінетів (центрів). Подальшою розвідкою у цьому напрямку буде визначення психодіагностичних методик для вивчення професійного розвитку методичних працівників районних (міських) методичних кабінетів (центрів).

Використана література:

1. Гузій Н. В. Педагогічний професіоналізм: історико-методологічні та теоретичні аспекти: Монографія / Н. В. Гузій. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2004. – 243 с.

2. Кравчинська Т. С. Етапи професіогенезу методистів районних методичних кабінетів у вимірі сучасного суспільства [Електронний ресурс] / Т. С. Кравчинська // Збірник наукових праць «Педагогічні науки». – Херсон, 2016. – Вип. 70. Том 2. С. 66–69. – Режим доступу : <http://ps.stateuniversity/ks.ua/arkhiv-vidannya?id=17> (дата звернення 12.04.2017).
3. Кравчинська Т. С. Критерії професійного розвитку методистів районних методичних кабінетів у вимірі сучасного суспільства [Електронний ресурс] / Т. С. Кравчинська // Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи: зб. наук. пр. / [редкол. Л. Б. Лук'янова (голова) та ін.]; Ін-т пед. освіти і освіти дорослих НАПН України. – К., 2016. Вип. 1 (12). С. 138–144. – Режим доступу : <http://lib.iitta.gov.ua/706385/> (дата звернення 12.04.2017).
4. Маркова А. К. Психологія професіоналізму / А. К. Маркова. – М. : Знання, 1996. – 308 с.
5. Мартинець Л. Рівні сформованості професійного розвитку вчителів [Електронний ресурс] / Л. Мартинець // Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи. – 2016. – Вип. 2. – С. 75-81. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/ped_in_2016_2_14 (дата звернення 28.10.2017 р.).
6. Сидоренко В. В. Положення «Про педагогічний коучинг у системі післядипломної освіти» / В. В. Сидоренко. – Донецьк : Витоки, 2014, – 63 с.
7. Сидоренко В. В. Теоретичні і методичні засади розвитку педагогічної майстерності вчителя української мови і літератури в системі післядипломної освіти : дис. докт. пед. наук : 13.00.04 / Сидоренко Вікторія Вікторівна – Київ, 2014. – 486 с.
8. Скрипник М. І. Дослідження проблем професіоналізму науково-педагогічних працівників у андрагогії / М. І. Скрипник // Проблеми освіти, 2015. – № 83. – Частина II. – С. 194-199.
9. Сорочан Т. Професійна діяльність андрагогів : сучасний погляд / Т. Сорочан // Директор школи, лицею, гімназії. – 2008. – №4. – С. 27-32.
10. Цільмак О.М. Визначення поняття «професіогенез» / О.М.Цільмак // Професійне становлення особистості : матеріали П'ятої всеукр. наук.-практ. конф., (Одеса, 15 лютого 2013 р.). – 2013. – С. 57-60.

Кравчинская Т.С.

ПОКАЗАТЕЛИ И УРОВНИ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ МЕТОДИСТОВ РАЙОННЫХ (ГОРОДСКИХ) МЕТОДИЧЕСКИХ КАБИНЕТОВ (ЦЕНТРОВ) В ИЗМЕРЕНИИ СОВРЕМЕННОГО ОБЩЕСТВА

В статье проанализированы научно-теоретические достижения показателей и уровней профессионального развития методистов районных (городских) методических кабинетов (центров). В ходе проведенного исследования были обоснованы показатели и уровни профессионального развития методистов районных (городских) методических кабинетов (центров) в процессе профессиогенеза в соответствии с критериями их профессионального развития – когнитивного, праксеологического, мотивационного, которые на наш взгляд наиболее полностью раскрывают сущность профессионального развития в условиях непрерывного последипломного образования в измерении современного общества.

Ключевые слова: профессиональное развитие, показатели и уровни профессионального развития, методисты районных (городских) методических кабинетов (центров), последипломное образование.

T.S.Kravchinska

INDEXES AND LEVELS OF PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF METHODISTS OF DISTRICT (MUNICIPAL) METHODOLOGICAL CABINETS (CENTERS) OF MODERN SOCIETY

Theoretical achievements are analysed in relation to the indexes and levels of professional development of methodists of district (municipal) methodical cabinets (centers) in the article.

Four levels of professional development of methodical workers of district (municipal) methodical cabinets (centers) have been studied:

A creative (high) level is determined by the high degree of realization of importance of professional pedagogical activity; well developed, thorough, systematic knowledge, abilities, skills, a developed innovative ability to inculcate in the system of work innovative approaches, technologies, methods and receptions.

A design (sufficient) level exposes the reasons and aims of professional preparation that allows to define the significance for professional activity; possession of thorough and systematized knowledge and ability to apply them in professional activity; abilities to carry out control and evaluation of own professional activity that often is not a subject to adjustment.

The main features of correcting (middle) level are the comprehension of reasons and aims of professional development does not allow to define their importance for professional activity; intermediate possession of professional knowledge, abilities and skills; middle level of communicative abilities; an insufficient confidence in own professional possibilities; partial absence of requirements in further improvement of professional activity.

Reproductive (low) level is characterized by the insufficiency of interest in professional activity; by predominance of pragmatic (external) reasons of professional activity; low evaluations of own professional activity; absence of requirements in further professional improvement.

Thus, the determination of criteria and corresponding to them indexes has given the possibility to outline the concept of certain level of formation of professional development of methodists of district (municipal) methodical cabinets (centers). Further exploration in this direction will be the determination of methodologies for studying of professional development of methodical workers of district (municipal) methodical cabinets (centers).

Key words: professional development, indexes and levels of professional development, methodists of district (municipal) methodical cabinets (centers), postgraduate education..

Подано до редакції 30.10.2017.